

مدرس:

خلیل عقیلی فرج

Draghili.blog.ir

تفسیر موضوعی نهج البلاغه

جلسه سیزدهم

بایسته های اجتماعی در نهج البلاغه (۳)

(آشنایی با مفهوم حق انخس اول)

یادآوری جلسه گذشته

□ روابط اجتماعی در نهج البلاغه

□ اصول اعتماد سازی

□ تعریف روابط اجتماعی

□ تفاوت روابط اجتماعی انسان و برخی حیوانات

➤ پرهیز از بدبینی

➤ محبت به دوستان شایسته

➤ پرهیز از عیب جویی

➤ پرهیز از مواضع اتهام خوردن

➤ پرهیز از کلام گزنده

➤ انتظار بجا از دیگران

➤ غریزه و طبیعت

➤ «وظیفه» و «تکلیف»

□ مسلمان در قبال جامعه مسؤول است.

□ امر به معروف و نهی از منکر

□ معنای اول حق : واقعیت داشتن ، امر واقعی

➤ یعنی به واقعیت عینی و خارجی، حق گفته می شود. مثلاً مرگ امری واقعی است، از این رو حق است.

□ معنای دوم حق: طلب و مطالبه

➤ یعنی کسی از دیگری مطالبه و انتظاری داشته باشد و به طور متقابل این امر برای آن دیگری هم لحاظ شود .

✓ مانند حق مردم بر زمامداران، و بالعکس. حق دو همسر نسبت به هم، حق پدر و مادر بر فرزندان، و حق

فرزندان بر پدر و مادر.

□ از عوامل مهم و اساسی اصلاح رفتارها، مناسبات و کردارها، حقوق شناسی و پایبندی به حقوق است .

➤ امیرمؤمنان علی (ع) در دوران حکومت خویش در مطرح

کردن حقوق و پایبندی به آن تلاش بسیار کرد. در اندیشه

امام، حق آموختنی است و تا زمانی که مردم حقوق مداری را

نیاموزند و بر مبنای آن تربیت نشوند، نظام اجتماعی و سیاسی

و حکومتی به درستی حقوق مدار نمی شود و رعایت حقوق و

مطالبه حقوق و ادای حقوق به طور همه جانبه معنا نمی یابد.

(حکمت ۱۶۴ و خطبه های ۲۱۶ و ۳۴)

باطل سبک و آسان است اما کشنده

نهج البلاغه
حکمت ۳۷۶

ظلم

امیر المؤمنین علی السلام

هنا حق سنگین است اما گوارا، و

حق

➤ اقسام حقوق:

➤ حق خدا

➤ حق خویشتن

➤ حق مردم

➤ حق طبیعت

□ حق خدا

❖ از نگاه علی (ع) هر چه نعمت خداست، خدا را در آن حقی است که باید ادا شود .

➤ حکمت ۲۴۴ : خدا را در هر نعمتی حقی است، هر که آن حق را از عهده برون کند، نعمت را بر او

افزون کند؛ و آنکه در آن کوتاهی روادارد، خود را در خطر از دست دادن نعمت اندازد.

➤ حق اطاعت و تقوا: اساسی ترین و مبنایی ترین حق خداوند بر بندگان، حق اطاعت و فرمانبرداری

است. (خطبه ۲۱۶ و حکمت ۱۶۵)

➤ اطاعت (تقوا) موجب حق بندگان بر خدا : امیرمؤمنان علی (ع) پرواپیشگی، پرواداری و مرزبانی را

حق خدا بر انسانها برشمرده که با ادای آن، حقی متقابل برای انسان ها فراهم می شود. (خطبه ۱۹۱)

□ حق خویشتن

❖ شناسایی قدر و جایگاه خود : از مهمترین حقوق

آدمی بر خودش این است که شکر وجود خود

گزارد و خود را هدر ندهد.

❖ استعدادهاى خود را به درستی شکوفا کند و

پیوسته رو به کمال سیر نماید.

➤ خطبه ۱۱۳ : دانا کسی است که قدرِ خود را

بشناسد و در نادانی انسان همین بس که قدرِ

خویش را نشناسد.

□ آثار شناخت خود

۱- حفظ حرمت

❖ حرمت انسان به این است که مرتبت خویش را بشناسد، در راه شکوفایی خود گام بردارد، در حوزه کار خویش مرزبانی نماید و پای از حق فراتر نهد؛ این از حقوق اساسی آدمی بر گردن خویش است.

۲- حفظ کرامت

❖ نامه ۳۱: هر که پای از حق برون نهد، راه بر او تنگ شود، و هر که اندازه خود بداند، حرمتش باقی ماند؛ و استوارترین رشته برای تو، رشته ای است که میان تو و خداست.

❖ حفظ کرامت انسانی خود و دور نگهداشتن خویش از پستی، از جمله حقوق اساسی آدمی بر خویشتن است که هیچ جایگزینی ندارد:

❖ نامه ۳۱: نَفْس خود را از هر پستی گرامی بدار، هر چند تو را به آنچه می خواهی، برساند؛ زیرا آنچه را از خود بر سر این هدف می نهی، هرگز به تو بر نگرداند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
عَلَمٌ مَحْمُودٌ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ